

8.4 Ympäristöperäiset kontaminantit ja muut vierasaineet

Elintarvikkeita koskevaa valvontaa ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden osalta toteutetaan yhteisölainsäädännön vaatimuksesta ((EY) N:o 1881/2006 muutoksineen) ja komission monitorointisuositukseen perustuen. Tavoitteena on valvoa, etteivät haitallisten vierasaineiden pitoisuudet elintarvikkeissa ylitä lainsäädännössä asetettuja sallittuja enimmäismääriä ja/tai turvallisena pidettyjä pitoisuuksia, ja tuottaa samalla informaatiota vallitsevasta kansallisesta tilanteesta. Ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden seurantaohjelman sisältö on säädetty vain osittain EU-lainsäädännössä, joten jäsenvaltiolle jää hyvin toimivaltaa suunnitella valvontaa omista tarpeistaan riskiperusteisesti. Seuraavien vuosien aikana on tarkoitus tehdä ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden riskiprofiili, jonka avulla saadaan entistä tieteellisempi perusta sille, mihin resursseja tulisi ensisijaisesti kohdentaa.

Eviran koordinoimat tutkimukset keskittyvät lähinnä kansallisen tilannekuvan luomiseen ja lainsäädännön valmisteluun. Eviran koordinoimien tutkimusten vuoden 2015 valvontasuunnitelma toteutui kokonaisuudessaan hyvin (Taulukko 1.). Tutkittuja matriiseja vuoden 2015 aikana olivat salaattit ja muut kasvikset, öljyt ja voit, viljat sekä punariisivalmisteet.

Taulukko 1. Ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden suunnitellut näytemäärät (kpl) ja toteuma (%) vuosina 2012-2015 (Eviran koordinoima valvonta ja kartoitus).

	POPs	nitraatti	PAH	akryyli- amidi	raskas- metallit	hometoksiinit	kumariini	radio- aktiiviset aineet	perkloraatti
2015	-	15/67 %	10/120 %	-	-	71/82 %	-	-	50/100 %
2014	40/90 %	11/92 %	-	46/93 %	46/93 %	44/95 %	-	60/100 %	-
2013	40/90 %	32/78 %	-	32/44 %	46/93 %	34/94 %	30/100 %	-	-
2012	40/100 %	38/76 %	225/74 %	32/0 %	50/100 %	20/80 %	14/100 %	-	-

Eviran koordinoimassa valvonnassa ja kartoituksessa tutkittiin 80 näytettä ja tehtiin 133 analyysiä yhdisteille, joille on asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä. Määräystenvastaisia näytteitä ei havaittu (Taulukko 2.). Yhdisteille, joille ei toistaiseksi ole asetettu lainsäädännöllistä enimmäismäärää (esim. ergotalkaloidit, perkloraatti), tehtiin 834 analyysiä. Myös näiden yhdisteiden pitoisuudet olivat elintarvikkeissa erittäin pienet, eikä tulosten perusteella ollut tarvetta valvontatoimenpiteisiin.

Taulukko 2. Ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvonnassa (Evira) tutkitut näytteet (kpl) (niiden yhdisteiden osalta, joille on asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä) ja määräystenvastaisten tuotteiden osuus (%) sekä yksittäisten analyysien lukumäärät vuosina 2012-2015.

	tutkitut näytteet (kpl)	määräystenvastaisten osuus (%)	analyysit yhdisteille, joille asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä (lkm)	analyysit yhdisteille, joille ei ole asetettu lainsäädännöllistä enimmäismäärää (lkm)
2015	80	0	133	834
2014	149	0	257	3351
2013	99	0	197	2921
2012	316	2	277	4056

Kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset tekivät yhteensä 78 ympäristöperäisiin kontaminantteihin tai muihin vierasaineisiin liittyvää tarkastusta Oiva-järjestelmän puitteissa (Oiva-rivit 17.13-17.16). Tarkastusten arviointijakauma on esitetty taulukossa 3. Oiva-arviointitulosten perusteella ympäristöperäisten kontaminanttien tai muiden vierasaineiden hallinnassa ei havaittu puutteita (C- tai D-arvosana) tarkastetuissa kohteissa. Ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvontakohteet on valittu Oiva-järjestelmässä riskiperusteisesti vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella. Koska Oiva-järjestelmä laajeni kattamaan kaikki elintarvikevalvonnan kohteet vasta vuoden 2015 aikana, on tarkastusmääriin suhtauduttava toistaiseksi vielä varauksella. Tarkastusmäärien ja –tulosten tarkempi analyysi on mahdollista vasta kun Oiva-järjestelmä on ollut käytössä kaikissa elintarvikevalvonnan kohteissa kolmen vuoden ajan.

Taulukko 3. Ympäristöperäisten kontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvonta ja sen tulokset osana kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten toimeenpanemaa Oiva-järjestelmää v. 2015.

tarkastettava asia	vuosi	tarkastusten (lkm)	% A	% B	% C	% D	ohjaus ja neuvonta (lkm)	kehotukset (lkm)	pakkotoimet (lkm)
17.13 Ympäristöstä peräisin olevat vierasaineet	2015	18	88,9	11,1	-	-	2	-	-
17.14 Hometoksiinit	2015	21	100	-	-	-	-	-	-
17.15 Prosessissa muodostuvat vierasaineet	2015	32	68,8	31,3	-	-	10	2	-
17.16 Muut vierasaineet	2015	7	85,7	14,3	-	-	1	-	-

Tarvittavat muutokset seuraavien vuosien valvontaan ovat varsin pienet, sillä valvonta/kartoitussuunnitelmaa toteutetaan samojen säännösten mukaisesti kuin vuonna 2015 sekä käytettävissä olevien resurssien mukaisesti.

Elintarvikevalvonnan tulosten julkistamishanke (Oiva) laajeni vuoden 2015 aikana kaikkiin elintarvikehuoneistoihin. Oiva-hankkeen myötä kontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvonta tulee olemaan kansallisesti entistä yhdenmukaisempaa ja säännöllisempää. Lisäksi Oiva-järjestelmään siirtyminen kaikkien elintarvikehuoneistojen osalta yksinkertaistaa raportointia ja selkeyttää mahdollisten epäkohtien havaitsemista. Lisäksi nk. KUTI2b-hankkeen myötä paikallisten elintarvikevalvontaviranomaisten tekemien viranomaistutkimusten tulokset saadaan kerättyä aikaisempaa huomattavasti tehokkaammin yhteenvetoraporttien luomiseksi sekä edelleen raportoivaksi Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaiselle EFSA:lle.